

8. Clayton M., Christensen (1997). *The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail*. Harvard Business School Press., 179 p.

9. Porter, M. (2005). *Konkurentsya* [Competitiveness]. Vil'jams, Moskva, 608 p. (in Russ.).

10. Washington Post (2013). The pace of innovation today is faster than ever. Available at: <http://www.washingtonpost.com/blogs/innovations/wp/2013/11/13/bill-gates-the-pace-of-innovation-today-is-faster-than-ever/>

11. Tucker, R. (2006). *Innovacii kak formula rosta: novoe budushhee vedushhih kompanij* [Innovation as a formula of growth. The new future of leading companies]. Olimp, Moskva, 224 p. (in Russ.).

12. Yakovets, Y. (2004). *Jepohal'nye innovacii XXI veka* [Epochal innovation of the XXI century]. Ekonomika, Moskva, 444 p. (in Russ.).

УДК 658.56

А.В. Савицький,

Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРИНЦИПІВ ТА ПІДХОДІВ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА
У ПІДВИЩЕННІ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ**

Анотація

У статті розглянуто основні особливості актуальності побудови вдалої системи управління якістю продукції підприємства в сучасних умовах поглиблення інтеграційних процесів, лібералізації зовнішньої торгівлі та посилення конкуренції. Виділено декілька напрямів удосконалення та побудови системи управління якістю підприємства, які дозволяють стимулювати конкурентоспроможність його продукції. Виходячи з складності побудови системи управління якістю продукції підприємства, наголошено на мотивації керівників підприємств щодо здійснення пошуку нових методів стимулювання якісних процесів. Визначено основні принципи та підходи побудови системи управління якістю продукції підприємства відповідно до всіх змін сучасного ринку. Встановлено взаємозв'язок зазначених принципів та підходів у досягненні дієвості системи управління якістю та підвищенні конкурентоспроможності продукції.

Ключові слова: якість продукції, система управління якістю, конкурентоспроможність продукції, принцип управління якістю продукції, підходи управління якістю.

А.В. Савицкий,

Хмельницкий национальный университет, г. Хмельницкий

**ВЗАИМОСВЯЗЬ ПРИНЦИПОВ И ПОДХОДОВ ПОСТРОЕНИЯ СИСТЕМЫ
УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ ПРОДУКЦИИ ПРЕДПРИЯТИЯ
В ПОВЫШЕНИИ ЕЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ**

Аннотация

В статье рассмотрены основные особенности актуальности построения удачной системы управления качеством продукции предприятия в современных условиях углубления интеграционных процессов, либерализации внешней торговли и усиления конкуренции. Выделены несколько направлений совершенствования и построения системы управления качеством предприятия, которые позволяют стимулировать конкурентоспособность его продукции. Исходя из сложности построения системы управления качеством продукции предприятия, отмечена важность мотивации руководителей предприятий в осуществлении поиска новых методов стимулирования качественных процессов. Определены основные принципы и подходы построения системы управления качеством продукции предприятия в соответствии со всеми изменениями современного рынка. Установлена взаимосвязь указанных принципов и подходов в достижении действенности системы управления качеством и повышении конкурентоспособности продукции.

Ключевые слова: качество продукции, система управления качеством, конкурентоспособность продукции, принцип управления качеством, подходы управления качеством.

Andrii V. Savitskyi,

Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi

**CORRELATION OF PRINCIPLES AND APPROACHES
OF QUALITY MANAGEMENT SYSTEM OF ENTERPRISE
IN ITS COMPETITIVENESS IMPROVING**

Annotation

The main actual peculiarities of successful building of enterprises production quality management system according to the modern conditions of integration processes deepening, foreign trade liberalization and competitiveness intensification are examined in the article. Some ways of improvement and building of enterprises production quality management system, which allows stimulating production competitiveness are depicted. According to the complexity of enterprises production quality management system building, the importance of the enterprises management motivation in the making of the research of new methods of qualitative processes stimulation is admitted. Also, main principles and approaches in the enterprises production quality management system building according to the all modern market changes are determined. A correlation connection between mentioned principles and approaches of effectiveness achievement of production quality management and production competitiveness increasing is established.

Keywords: production quality, quality management system, production competitiveness, the principles of quality management, quality management approaches.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку ринкових відносин вітчизняної економіки ставить перед вітчизняними промисловими підприємства нові завдання та цілі у сфері якості продукції, оскільки тільки за допомогою них можливо реагувати на усі зміни як вітчизняних, так і іноземних споживачів та зміцнити свої конкурентні позиції відносно тих умов, які ставить перед товаровиробниками зовнішній ринок та усі пов'язані з ними процеси лібералізації міжнародної торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні проблеми, які пов'язані з дослідженням підвищення якості продукції, знайшли відображення в роботах багатьох вчених та дослідників. Наприклад, Є. Я. Агєєв виділив основні напрями та базові аспекти проблеми якості продукції, її спеціальні поняття, методологічні основи та розвиток менеджменту якості у деяких сферах діяльності організації [1]. О. В. Аристов дослідив основні поняття якості продукції, методи її аналізу та оцінки, концептуальні основи та методологію управління [2]. Д. П. Лойко проаналізував основні поняття та категорії якості, еволюцію підходів, вітчизняний та міжнародний досвід управління якістю, дав визначення поняттю загального менеджменту якості [3]. Н. В. Мережко дослідив основні категорії та поняття управління якістю, напрями розвитку управління якістю в Україні, зміст та особливості міжнародних стандартів в управлінні якістю [4]. Е. І. Семенова виділила теоретичні і практичні основи якості продукції,

дала характеристику сучасним моделям, особливостям планування, організації управління якістю і контролю [5]. В. Г. Топольник проаналізував основи метрології, стандартизації, сертифікації і управління якістю продукції [6]. М. І. Шаповал досліджував теоретичні та практичні поняття управління якістю продукції, основи стандартизації та сертифікації продукції [7; 10]. Д. А. Шевчук – управління якістю продукції на основі процесів загальної системи управління якістю підприємства [8]. В. Я. Кардаш, І. А. Павленко, О. К. Шафалюк охарактеризували специфіку принципів системного та комплексного управління якістю [9].

Формулювання цілей статті. Основні цілі даної статті: охарактеризувати основні аспекти побудови системи управління якістю продукції на підприємстві з точки зору сучасних вимог ринку та конкурентоспроможності; виділити та обґрунтувати основні принципи і підходи здійснення якісних процесів підприємства, які дозволять визначити їх взаємозв'язок у досягненні дієвості системи управління якістю продукції на шляху підвищення конкурентоспроможності продукції.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи теоретичні та практичні питання розвитку якісних процесів вітчизняних підприємств легкої промисловості, насамперед слід звернути увагу на те, що на сьогодні існує низка важливих проблем, які необхідно вирішувати як на рівні підприємства, так і на рівні впливу зовнішнього середовища. Однією з важливих проблем досягнення ефективності усіх якісних процесів підприємства є побудова дієвої системи управління якістю продукції, яка б відповідала вимогам сучасних ринкових відносин, а особливо співпраці в рамках приналежності України до СОТ.

Якщо звернути увагу на масштаби розвитку міжнародної торгівлі, поглиблення інтеграційних процесів та лібералізацію ринкових структур, одним з ключових елементів досягнення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств є стимулювання взаємоузгоджених якісних процесів підприємства за допомогою побудови нової або вдосконалення вже існуючої системи управління якістю продукції. Побудова дієвої системи управління якістю продукції постає перед кожним керівником підприємства незалежно від його розмірів, організаційної структури, ієрархії управління та питомої ваги на ринку.

Згідно з ДСТУ ISO 9000-2001 можна виділити декілька основних напрямів удосконалення та побудови системи управління якістю підприємства, які дозволяють стимулювати конкурентоспроможність його продукції, а саме: обґрунтування доцільності відповідності системи якості сучасним вимогам виробництва продукції та ринку; методи дотримання діючою системою якості підприємства якісних вимог міжнародних стандартів; формування якості на

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

основі складності цілісності всеохоплюючого процесу та їх складових; визначення політики, цілей та завдань у сфері якості; визначення місця управління у системі якості продукції підприємства; оцінка діючої системи управління якістю продукції та її можливості до створення конкурентних переваг виробленої продукції; постійне вдосконалення системи якості підприємства через забезпечення конкурентних переваг на основі збільшення ступеня задоволеності споживачів; зв'язок підсистем управління якістю продукції, їх складових та елементів із встановленими моделями досконалості, що передбачає порівняння результатів з певними критеріями якості [1, с. 61-62].

На думку автора, саме зазначені моделі досконалості якості дозволяють зробити акцент на конкурентних перевагах та підвищити конкурентоспроможність продукції підприємства, оскільки критерії, які передбачаються цими моделями, слугують для порівняння та зіставлення якісних показників роботи підприємства з показниками роботи інших підприємств.

Будь-які якісні процеси підприємства спрямовуються на реалізацію конкретних цілей, які підприємство прагне досягти за допомогою вирішення певних завдань для досягнення вищого конкурентного рівня. Виходячи з цього, слід зазначити, що система управління якістю продукції підприємства за своїм змістом є достатньо складною та комплексною ланкою всієї виробничої діяльності підприємства. Вона спонукає керівників підприємств до пошуку нових підходів та визначення їх зв'язку з основними принципами побудови системи управління якістю відповідно до всіх змін сучасного ринку.

Створення та впровадження нової системи якості продукції вимагає від підприємства досить великої кількості часу та витрат, які пов'язані не тільки з суто технологічними особливостями виробництва, а й із залученням потрібних іноземних фахівців і практиків для навчання та спрямування якісних процесів у потрібному для міжнародного ринку векторі. Під час такого процесу підприємство акумулює всі наявні кошти та ресурси, активізує роботу кожного працівника для створення науково-дослідницьких робіт та інноваційних проектів покращення виробництва продукції вищої якості.

У даному випадку слід врахувати те, що дотримання вимог споживачів та вимог стандартів при виробництві служить суто загальним прагненням підприємства розв'язати певну проблему щодо якості продукції, оскільки саме навколо даної цілі необхідно вирішити і низку інших структуроутворюючих завдань, які пов'язані з наповненням та перевіркою певних базових складових системи якістю продукції.

Кожна система управління якістю продукції має розроблятися та підлаштовуватися, перш за все, не для певної організації, аудитора,

консультанта, а для самого підприємства, виходячи з його структурних можливостей задовольнити споживачів на основі його економічного потенціалу. Тому, якщо підприємство зможе розробити власну систему якості, яка дозволить стабільно здійснювати контроль над нею та сприяти її покращенню, виробничі процеси можливо буде автоматизувати та в подальшому не тільки стимулювати їх удосконалення, а й укріпити конкурентні позиції продукції на ринку [3, с. 240-241].

Виходячи з цього, на думку автора, необхідно виділити декілька важливих принципів побудови системи управління якістю продукції на які повинні спиратись вітчизняні товаровиробники у досягненні поставлених цілей у сфері якості, а саме: принцип складності та принцип автентичності. Дані принципи не можуть існувати та бути взаємодоповнюючими без такого важливого принципу, як принцип управління, оскільки саме управлінські процеси підприємства поєднують усі складові виробництва їх для досягнення конкурентоспроможності продукції через стимулювання якісних процесів.

Якщо звернути увагу на структуру системи управління якістю продукції підприємства, на думку Є. Я. Агеева, можна виділити три основні структурні підсистеми управління якістю продукції, а саме: підсистему структури управління внутрішніх та зовнішніх взаємовідносин щодо побудови системи управління якістю на підприємстві; підсистему структури технологічного забезпечення побудови системи управління якістю на підприємстві; підсистему структури протікання стадій життєвого циклу продукції.

Виходячи з цього, слід зазначити, що кожна система управління якістю продукції характеризується певною систематичністю та послідовністю утворення тісних зв'язків всередині системи, які полягають у налагодженні стійких контактів керівника та підлеглих, дотримання вимог, виявлення недоліків та пошуком нових альтернативних варіантів покращення якості [1, с. 60].

Поряд з іншими принципами необхідно виділити і принцип узгодженості. Суть даного принципу у сфері якості – для того, щоб система управління якістю продукції підприємства була дієвою, потрібно створити таку послідовність взаємозалежності її елементів, яка б дозволила відобразити роботу кожного наступного елемента на основі здійсненої роботи попереднього.

Для того, щоб повною мірою охарактеризувати зазначені принципи побудови системи управління якістю продукції підприємства, надалі слід звернути увагу на декілька важливих підходів, які сприяють їх досягненню в межах певних організаційних зв'язків.

Одним з важливих підходів побудови системи якості продукції підприємства є комплексний підхід, який полягає в тому, що для виробництва

залучаються усі наявні ресурси та всі працівники підприємства. В межах даного підходу майбутні вироби забезпечуються потрібними якісними параметрами на всіх етапах виробничого процесу від проектування до їх оцінки в результаті завершення виробничого процесу [2, с. 82-83].

Досить важливим підходом у сфері якості є плановий підхід, який охоплює всю роботу щодо проектування майбутніх виробів, дослідження ринку та конкурентних особливостей, врахування вимог споживачів та якісних показників конкурентів, виходячи з стимулювання можливостей підприємства та його економічного і конкурентного потенціалу [5, с. 90; 6, с. 185-185].

Наступним важливим підходом функціонування системи управління якістю продукції підприємства є підхід неперервності та постійного поліпшення якості, який полягає у постійному відслідковуванні, вимірюванні, перевірці, контролю та аналізі усіх аспектів впливу на якісні процеси майбутніх виробів продукції з їх подальшим удосконаленням. Постійне поліпшення якості продукції виходить з потреби вільно конкурувати та втримуватись на твердих ринкових позиціях, а також успішного завоювання нових споживачів [2, с. 83].

Одним з ключових етапів виробничого процесу є розвиток науково-дослідних та дослідницько-конструкторських розробок щодо вдосконалення тих чи інших методів стимулювання якості продукції підприємства. Тому досить дієвим принципом побудови системи управління якістю продукції є науковий підхід. На думку американського вченого Браєна Джойнера, науковість є одним з ключових елементів становлення якісних процесів підприємства, а особливо вирішальним даний підхід є у підвищенні конкурентоспроможності продукції. Даний підхід пов'язаний з появою нових технологій та інновацій на підприємстві, які забезпечують створення більш високої якості [10].

Досить важливим підходом щодо формування системи управління якістю продукції підприємства є системний підхід, який полягає у забезпеченні керівником підприємства взаємозв'язку працюючих підрозділів підприємства з усіма засобами та предметами праці, які задіяні для розв'язання проблеми покращення якості і сприяє одночасній взаємодії та поєднанню таких важливих понять як споживач, виробник, цілі підприємства, працівники та конкурентоспроможність продукції на ринку [2, с. 82].

Для того, щоб охарактеризувати досягнення дієвості системи управління якістю продукції підприємства у підвищенні її конкурентоспроможності, на думку автора, необхідно відобразити взаємозв'язки застосування зазначених підходів у реалізації того чи іншого принципу управління якістю (рис. 1).

На рис. 1 слід виділити наступні взаємозв'язки використання зазначених вище принципів і підходів для побудови та функціонування системи

управління якістю продукції підприємств при досягненні її дієвості та підвищенні конкурентоспроможності на ринку.

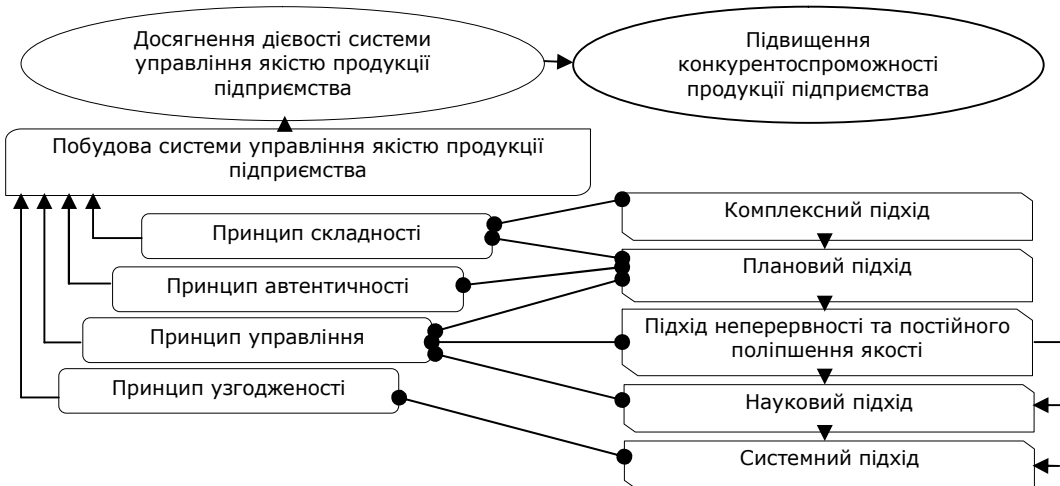

Рис. 1. Досягнення дієвості системи управління якістю продукції підприємства у підвищенні її конкурентоспроможності*

*Систематизовано та доопрацьовано автором на основі: [1, с. 60; 2, с. 82–83; 3, с. 240–241; 4, с. 65–76; 5, с. 90; 6, с. 185–193; 7, с. 88–89; 8, с. 52; 9; 10]

Перший тип зв'язку утворює комплексний підхід, який за своїм характером функціонування базується на принципі складності.

Другий тип зв'язку утворює плановий підхід, який за своїм характером функціонування базується на принципах складності, автентичності та управління. Це можна пояснити тим, що саме процес планування здатен забезпечити комплексність та ретельну точність у досягненні потрібних якісних вимог відповідності за допомогою застосування дієвого механізму управління виробничими процесами підприємства.

Третій тип зв'язку утворює підхід неперервності та постійного поліпшення якості, який безпосередньо базується на принципі управління та тісно пов'язаний з науковим та системним підходом щодо управління якістю продукції.

Четвертий тип зв'язку утворює науковий підхід, що базується на принципі управління та залежить від того, наскільки підприємство є зацікавленим у створенні належних умов для покращення якості його продукції за рахунок залучення іноземного досвіду, купівлі технологій або організації науково-дослідних та конструкторських робіт в даній сфері.

П'ятий тип зв'язку утворює системний підхід, який за своїм характером функціонування базується на принципі узгодженості, оскільки саме даний підхід забезпечує формування стійких зв'язків між кожним елементом цілісної системи.

Висновки. Отже, згідно з проведеними дослідженнями, слід зазначити, що побудова системи управління якістю продукції на підприємстві повинна формуватися на основі певних принципів і підходів управління, які забезпечують її функціонування. Кожен керівник підприємства насамперед повинен розуміти важливість дотримання даних принципів і підходів, оскільки саме він спрямовує та згурповує роботу всього колективу для досягнення поставленої цілі, яка полягає у підвищенні якісних параметрів продукції підприємства, що в подальшому забезпечать її конкурентоспроможність на ринку.

Список використаних джерел:

1. Агеев Е. Я. Управление качеством : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Е. Я. Агеев. – Львів : Новий Світ–2000, 2010. – 240 с.
2. Аристов О. В. Управление качеством : учеб. пособие для вузов / О. В. Аристов. – М. : ИНФРА-М, 2006. – 240 с.
3. Лойко Д. П. Управление качеством : навч. посіб. / Д. П. Лойко, О. В. Вотченікова, О. П. Удовіченко, М. А. Котляр. – 2-е вид. – Львів : Магнолія 2006, 2010. – 336 с.
4. Мережко Н. В. Управление качеством : підруч. для вищ. навч. закл. / Н. В. Мережко, В. В. Осієвська, Н. С. Ясинська. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 216 с.
5. Семенова Е. И. Управление качеством / Е. И. Семенова, В. Д. Коротнев, А. В. Пошатаев и др.; Под ред. Е. И. Семеновой. – М. : КолосС, 2003. – 184 с.
6. Топольник В. Г. Метрологія, стандартизація, сертифікація і управління якістю : навчальний посібник / В. Г. Топольник, М. А. Котляр. – Львів : Магнолія 2006, 2009. – 212 с.
7. Шаповал М. І. Основи стандартизації, управління якістю і сертифікації : підручник / М. І. Шаповал. – 3-є вид., перероб. доп. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – 174 с.
8. Шевчук Д. А. Управление качеством : [учебник] / Д. А. Шевчук. – М. : ГроссМедиа, РОСБУХ, 2008. – 216 с.
9. Кардаш В. Я. Развитие принципов системного, комплексного управления качеством [Электронный ресурс] / В. Я. Кардаш, І. А. Павленко, О. К. Шафалюк. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/772/44/1/1/>
10. Роботи Е. Демінга з менеджменту якості. [Електронний ресурс] / М. І. Шаповал. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-9639.html>

References:

1. Ageev, E. Y. (2010). *Upravlinnia yakistiu* [Quality management]. Novyj Svit–2000, 240 p. (in Ukr.).
2. Aristov, O. V. (2006). *Upravlenie kachestvom* [Quality management]. INFRA-M, Moskva, 240 p. (in Russ.).
3. Lojko, D.P., Votchenikova, O. V., Udovichenko, O.P., Kotliar, M.A. (2010). *Upravlinnia yakistiu* [Quality management], 2-nd ed. Magnolija 2006, Lviv, 336 p. (in Ukr.).
4. Meregko, N.V., Osievskaya, V. V., Yasynskaya, N.S., Kotlar, M.A. (2010). *Upravlinnia yakistiu* [Quality management]. Kyiv. nat. torh.-economical. University, Kyiv, 216 p. (in Ukr.).
5. Semenova, E.I., Korotnev, V.D., Poshataev, A.V. (2003). *Upravlenie kachestvom* [Quality management]. KolosS, Moskva, 184 p. (in Russ.).
6. Topolnyk, V.G., Kotliar, M.A. (2009). *Metrologija, standartyzacija, sertufikatsija i upravlinnia yakistiu* [Metrology, standardization, certification and quality management]. Magnolija 2006, Lviv, 212 p. (in Ukr.).
7. Shapoval, M.I. (2002). *Osnovy standartyzatsiji, upravlinnia yakistiu i sertufikatsiji* [Fundamentals of standardization, quality management and certification], 3-rd ed. Izdatel'stvo Europe. Univ, Kyiv, 174 p. (in Ukr.).
8. Shevchuk, D.A. (2008). *Upravlenie kachestvom* [Quality management]. GrossMediia, ROSSBUH, Moskva, 216 p. (in Rus.).
9. Kardash, V.Y., Pavlenko, I.A., Shafaliuk, O.K. The development of system and complex quality management principles. Available at: <http://studentbooks.com.ua/content/view/772/44/1/1/> (Accessed April 2014) (in Ukr.).
10. Shapoval, M.I. The Quality management works of E. Available at: <http://www.info-library.com.ua/books-text-9639.html> (Accessed April 2014) (in Ukr.).